

“Negen miljard mensen is veel te veel eigenlijk, maar je kunt ook zeggen: ‘Wat een talent

RUIJ TWINTIG JAAR WAS PIET DE WIT HOOFDREDACTEUR VAN SHELL VENSTER. PER OKTOBER GAAT HIJ MET PENSIOEN. JAFFE VINK INTERVIEWDE HEM VOOR DE SLOTPAGINA'S VAN HET LAATSTE BLAD DAT ONDER ZIJN VERANTWOORDELIJKHEID VERSCHIJNT.

TEKST JAFFE VINK | FOTO'S JEROEN KROOS

'WAAROM DIE HAAST?'

Nu we elkaar spreken is het begin juli. Het interview verschijnt in september. Kunt u voorspellen hoe de situatie in de Golf van Mexico is in september?

"Ik sta van nature argwanend tegenover 'voorspellers'. Over de *blowout* van de Macondo-olieput heb ik niet meer kennis dan wat er publiek bekend is. Vermoedelijk zal men er bij het uitkomen van dit blad in geslaagd zijn om via twee *relief wells* de olie- en gasstroom te beheersen. Dat zal een ongekennde boorprestatie zijn want daarvoor moet je over een afstand van zo'n 5,5 kilometer een object raken met een doorsnede van zo'n 18 centimeter. Maar ja, om na zoveel ellende waardering te vragen voor een technische boorprestatie is niet erg realistisch.

Als de put niet meer stroomt, stap met overigens een ander *uncharted territory* binnen: wat gaat de olie in zee doen en hoe zijn de milieu-effecten daarvan te bestrijden?"

Hebt u een vermoeden?

"Een deel van de olie zal verdampen, een ander deel zinkt op den duur naar de bodem. Orkanen kunnen deze processen versnellen. De zeebodem voor de monding van de Mississippi is overigens nogal kaal qua leven, zeggen zeebiologen. De grote vraag is hoeveel olie uiteindelijk aanspoelt."

President Obama vergeleek de blowout van de olieput met de aanval op de Twin Towers.

Wat vindt u van die uitspraak?

"Het moet een uiting van frustratie zijn geweest over onmacht, ik

kan niets anders bedenken. De onmacht om in te grijpen in een naderend onheil. De *blowout* van een olieput is natuurlijk geen politiek terrorisme, het is een ongeluk en we zullen nog moeten leren of en eventueel in welke mate er sprake is van verwijtbare menselijke schuld. Er zijn eerder elders grote olievervuilingen in zee en op kusten geweest, denk aan Bretagne [Amoco Cadiz, 1978] en de Shetlands [Braer, 1993] om in Europa te blijven, en daar was al vrij spoedig niets meer van terug te vinden."

Voor Obama was het aanleiding om de behoefte aan duurzame energie te benadrukken.

"Daarin stond hij bepaald niet alleen. De realiteit is echter dat de wereld zó enorm veel energie gebruikt - waarbij ruim 80 procent komt uit fossiele bronnen, terwijl moderne hernieuwbare bronnen als wind, biobrandstoffen en zonnepanelen ongeveer 2,5 procent leveren - dat we nog vele tientallen jaren afhankelijk zullen zijn van olie, gas en kolen. Maar dat ontslaat niemand van de plicht om hernieuwbare energiebronnen en conversietechnieken te bedenken waarmee op termijn fossiele energie kan worden vervangen."

Hoe informeert u zich?

"Soms denk ik wel eens dat speciaal voor mij het internet is uitgevonden, waarvoor ik heel dankbaar ben. Het verbaast me nog haast dagelijks hoeveel informatie daarop te vinden is. Kranten: Financial Times, Financiële Dagblad, Volkskrant, Financiële

Telegraaf, NRC. Ook interne knipselkrant met o.a. de Wall Street Journal. Via het web bekijk ik de New York Times, Frankfurter Allgemeine en BBC World. Bladen: The Economist, Oil & Gas Journal; diverse uitgaven van het International Energy Agency, waaronder boeken als World Energy Outlook, Energy Technology Perspectives en Transport, Energy & CO₂. Diverse *web based newsletters* via Energy Intelligence. Rapporten, statistisch materiaal, bijv. van ministeries EZ en VROM, Energie Onderzoekscentrum Nederland, Compendium voor de Leefomgeving, US Department of Energy. En reeksen websites, ook van concurrenten als Exxon en BP. En dan een dagelijkse interne digitale nieuwsbron 'Shell in the News' met berichten variërend van de Calgary Herald via de Nigerianische Guardian tot en met de Sydney Morning Herald. Om te voorkomen dat ik nu een vakidoot lijk, ik lees ook graag romans, biografieën en geschiedenisboeken."

In een van uw hoofdredactionele commentaren zei u dat we ons hebben bevrijd van allerlei angsten. Waarvan hebben wij ons bevrijd?

"Als je het ruim neemt, begon het al met de (westerse) mens die zich bevrijdde van een door het geloof opgelegde angst voor hel en verdoemenis. Maar als ik het wat nauwer neem en alleen kijk naar mijn levensjaren, dan hebben we ons bevrijd van de angst voor grote ideologieën, zoals het communisme, en in Europa van de angst voor oorlog. En wat is er

overgebleven van de angst voor zaken als neutronenbom, kruisraketten, het gat in de ozonlaag, bodemvervuiling en de Millenniumwisseling? Natuurlijk, er zijn altijd mensen aan de onderkant van onze samenleving, maar zelfs bij hen is de existentiële angst voor bijvoorbeeld honger of ziekten verdwenen. Nieuw zijn de 'modieuze angsten', zoals voor bossterfte, pandemische griepen en op de mens overdraagbare dierziekten."

Bent u optimistisch over de toekomst?

"Ja, ik ben een optimist. Ik heb moeite met de voortdurende somberheid over de toekomst. Soms tot ver voorbij het absurde: zoals een uitspraak van de voormalige Franse premier en minister van Buitenlandse Zaken, Dominique de Villepin, in een interview in NRC-magazine [5 juni 2010]: "Wat ik aan mijn Franse medeburgers, aan de Europeanen, wil zeggen, is dat er niets verloren is. Ook wij moeten weer gaan nadenken over onze toekomst. Dat zal moeilijk zijn, want het zal niet meer worden zoals het was."

Je hoort Den Uyl praten, de man die ooit eens voorstelde belasting op technologie te heffen om het tempo van verandering te vertragen zodat er minder banenverlies op zou treden.

Maar dan gaat De Villepin verder: "De gemakkelijk eeuwen zijn voorbij." "De gemakkelijke eeuwen", hij zei het echt. Dat zegt een man die zojuist een nieuwe politieke partij heeft opgericht omdat hij presidentiële ambities heeft. Eeuwen vol hongersnoden, ziekten, slavernij,

moet er dus rondlopen, hoe ongelooflijk veel positieve ideeën moet dit opleveren."

→ brandstapels, oorlogen, goelags, concentratiekampen en volkerenmoorden heeft de wereld meegemaakt. Op mijn lagere school heb ik nog eens blikjes gecondenseerde melk meegenomen in een actie 'Eten voor India'. Ik ken een studie van de Cornell University die alleen al voor de 20ste eeuw komt op 140 tot 150 miljoen militaire en civiele doden in oorlogen en conflicten, waarvan zo'n 40 miljoen ná 1945. Maar volgens velen schijnt het nu pas erg te zijn en nog erger te worden. Je kan moeilijk tot een andere conclusie komen dan dat met name de Europeanen moedeloze defaitisten zijn geworden, terwijl we een halve eeuw geleden nog net zulke vooruitgangsoptimisten waren als de Aziaten nu. Inmiddels vermoeden wij achter elke - overigens zeer gezonde - boom, een milieuramp, een terrorist, een op hol geslagen klimaat of een dodelijk griepvirus, en ook telkens weer een energietekort. De meeste kolomruimte en zendtijd gaan naar de groothandelaren in apocalyptische visioenen."

Hebben die groothandelaren ongelijk?

"Je hoeft toch niet gedrogeerd te zijn om te zien dat het juist steeds beter gaat. De mensheid is in 2010 in doorsnee gezonder,

daaruit ontstaan oplossingen. Oh nee, zeggen de doemdenkers, uit ideeën ontstaan juist telkens nieuwe problemen."

Waarom zijn Europeanen defaïstisch geworden?

"Misschien zijn we wel moe geworden van al die eeuwen die alleen in de geest van De Villepin 'makkelijk' waren, maar die in werkelijkheid zo zwaar waren dat ze vitale geestessappen uit ons weg hebben gezogen."

Hoe komen we van die Europese zwaarmoedigheid af?

"Maak je los, zweef wat hoger boven de aarde, en kijk neer. Zie die tientallen miljoenen mensen die zich momenteel serieus bezighouden met innovaties, op alle denkbare gebieden. Overal. Die zijn niet moe. Hun werk gaat doorbraken opleveren, het kan niet anders. Zoals er ook haast als van de ene dag op de andere micro-elektronica was, pc's, internet, mobiele telefonie, GSM, 3-D tv, I-phones. En zie alle vooruitgang op het gebied van gezondheidszorg. Zo zal het ook gaan met energie: er komen conversietechnieken die we nu nog niet kennen. Ik verwacht veel van biotechnologie in combinatie met nieuwe katalysetechnologie. Zo van oogstafval naar benzine of diesel, en

energie hebben staan, waarvan 6.000 MW op zee. Op land en zee staat nu 2.200 MW, dus moet er ook op land nog flink worden bijgebouwd – 2020, nog negen jaar te gaan, weinig meer dan de gemiddelde proceduretermijn voor een groot infrastructureel werk.

Tussen de huidige kostprijs van windturbine-elektronen en de marktprijzen voor conventioneel opgewekte elektriciteit zit een groot gat: de winddoelstellingen zouden bij de huidige kostprijzen alleen al voor offshore-wind zo'n €40 miljard subsidie vragen over een looptijd van 15 tot 20 jaar. Terwijl de politiek zich momenteel in alle maatschappelijke bochten moet wringen om €29 miljard te bezuinigen. Het is een open vraag hoe lang en tegen hoeveel geld overheden het zich willen en kunnen veroorloven om bij de huidige stand van de technologie als het ware marktaandeel voor hernieuwbare energie te kopen."

Wat moet de overheid doen?

"De markt moet hier uiteindelijk het grote werk doen. De overheid moet nu vooral research, ontwikkeling en demonstratie steunen, tot een niveau waarop de hernieuwbare substituten qua kostprijs beter zijn dan het origineel en qua gebruiksgemak zeker niet minder.

duurzame beweging: vaak is het aartsconservatisme dat zegt dat in feite niets meer mag veranderen; in de negentiende eeuw door weefmachines kapot te slaan en letterlijk zand tussen de raderen te gooien, nu bijvoorbeeld door velden met genetisch gemodificeerde gewassen om te ploegen of ongenueanceerd fossiele energie aan te vallen. Met gelijktijdig het onberedeneerde geloof van deze Nieuwe Luddieten dat de door hen wél gewenste energietechnologie met onmiddellijke ingang ingevoerd moet worden. Hun in mijn ogen naïef idealisme is dat misschien niet morgen maar dan toch wel uiterlijk volgende week de wereld moet draaien op een mix van waterstof, windmolens, woestijnen vol zonnecentrales, elektrische auto's en koolstofloze brandstoffen in het algemeen, mits alles van gegarandeerd duurzame herkomst."

In recentelijke uitgaven van Shell Venster schreef u dat er nog veel olie en zeer veel gas is. Hoe kan dat? Onze grondstoffen raakten toch op, volgens het adagium van de Club van Rome?

"Net zoals John Cleese's personage van hotelhouder Basil Fawlty riep 'Don't mention the war' roep ik 'Don't mention The Limits to Growth'. De Club van Rome had

"IK HEB IN DE VOORBIJE 21 JAAR GELEERD DAT JE HET ALS OLIEMAATSCHAPPIJ NIET MAKKELIJK HEBT IN HET MAATSCHAPPELIJK DEBAT, JE WORDT DOOR GROTE DELEN VAN DE SAMENLEVING OP Z'N BEST MET ARGWAAN BEKEKEN."

welvarender en vrijer. De lucht is schoner, veel meer mensen zijn geleetterd en kunnen keuzes maken. En de trend is verder opwaarts."

Krijgen we geen probleem met de forse groei van de wereldbevolking?

"Het gaat helaas ook opwaarts in bevolkingsaantal; in 1950 telde de aarde 2,5 miljard mensen, in 2050 zouden het er wel eens meer dan 9 miljard kunnen zijn. Gelukkig zorgt een groeiende welvaart voor krimpende geboortecijfers. Negen miljard mensen is veel te veel eigenlijk, maar je kunt ook zeggen: 'Wat een talent moet er dus rondlopen, hoe ongelooflijk veel positieve ideeën moet dit opleveren.' "Ideeën hebben sex", las ik kort geleden in een boek van de Engelsman Matt Ridley, *The Rational Optimist: How Prosperity Evolves*, met als provocerende inhoud dat het steeds beter gaat met de wereld en wat daarop rondloopt. Van sex tussen ideeën komen nog meer ideeën, en

tegen betaalbare kosten. Tot die tijd is er genoeg olie en gas om ons door de transitieperiode te helpen, zeker als je het aanvult met energiebesparing en kernenergie."

Hebben we nog genoeg tijd volgens u?

"Wat ons hier vooral plaagt is een gebrek aan geduld. Het moet allemaal nu, direct, we hebben ongelooflijke haast. Waarom die haast? Het einde is niet nabij, er komt namelijk helemaal geen einde, het gaat altijd door, en het verandert steeds, meestal ook nog in een onvermoede richting. Maar men is ongeduldig, mede door klimaatangst. En kennelijk speelt geld geen rol, want overal wordt gepleit voor miljardensubsidies voor energiesystemen die tijdens hun hele leven geen cent zullen opbrengen anders dan die subsidies."

Noemt u eens een voorbeeld.

"Nederland wil in 2020 zo'n 12.500 MW capaciteit aan wind

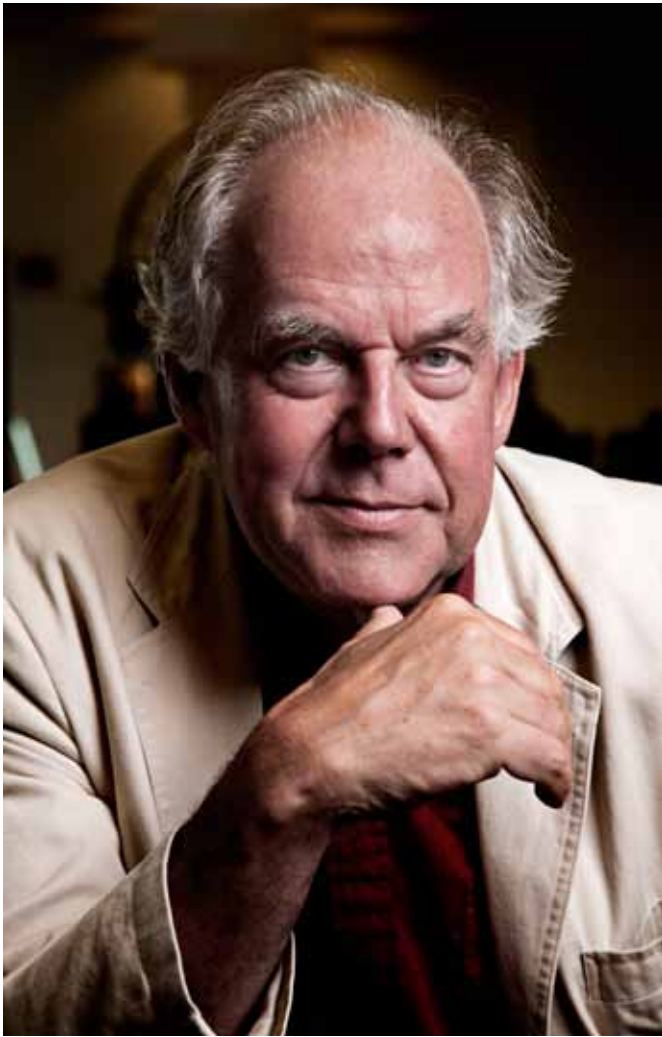
De marktpenetratie kan daarna ongesubsidieerd plaatsvinden."

Het publieke debat over energie kan u niet geheel bekoren?

"Het gaat verder dan alleen het debat over energie. Iedereen bemoeit zich via *social media* overal mee, en dan worden al die oprispingen ook nog eens verspreid via de *main stream media* en vinden zo hun weg naar de politieke en maatschappelijke podia. Volgens ex-minister Ter Horst komt het twittergeraas nu al rechtstreeks binnen bij het vrijdagse Kabinetssberaad. Omdat niemand nog overzicht heeft over het geheel, wordt steeds meer lawaai gemaakt rond details. En alles moet of leuk of heel spannend zijn, ook als dat niet het geval is. Dat vertekent het beeld: de lawaaimakers zie en hoor je – niet de berg talenten die werkt aan oplossingen door vernieuwing. Wie je vooral ziet en hoort zijn wat ik noem de Luddieten van de

geen enkel oog voor de effecten van de vooruitgang van de technologie. Bijvoorbeeld om steeds nauwkeuriger in de ondergrond te kijken waardoor de schattingen van de winbare reserves maar blijven groeien. Ook is de boortechnologie sterk verbeterd zodat veel meer olie en gas uit reservoirs geproduceerd kan worden dan destijds voor mogelijk werd gehouden. Een sprekende statistiek, ik ben dol op feitelijke cijfers: in 1972 stond in *The Limits to Growth* dat de bewezen winbare wereldoliereserve 550 miljard vaten bedroeg. Tussen 1972 en 2009 heeft de olieproductie echter iets van 880 miljard vaten bedragen. Dus hoe hoog stond de raming van de bewezen winbare reserves bij de aanvang van 2010? Volgens de *Oil & Gas Journal* op 1.354 miljard vaten! Drie hoera-tjes voor nieuwe technologie."

Maakt Shell de komende paar jaar een metamorfose door: van oliegigant naar gasreus?

maatschappelijke smaakmakers als diepste ideologie hebben: 'Het moet allemaal minder om te kunnen overleven'? Sommige waarheden worden liever niet gehoord of zelfs ontkend."

Dat lijkt me niet bevredigend.

"Ik heb in de voorbije 21 jaar geleerd dat je het als oliemaatschappij niet makkelijk hebt in het maatschappelijk debat, je wordt door grote delen van de samenleving op z'n best met argwaan bekeken. Daarbij wordt de hyperbool in overdrijving en beeldvertekening niet geschuwd. Soms krijg je een beeld alsof je hier werkt bij een op hebzucht gestoeld sinister genootschap dat overal zijn tentakels in heeft en ongevoelig is voor kritiek, maatschappelijk welzijn en het ongeschonden voortbestaan van natuur en milieu. Ja, ik geef toe, in deze constatering schuilt ook enige hyperbool."

Maar dat algemene beeld klopt niet?

"Intern heb ik al die tijd juist het tegenovergestelde meegemaakt, Shell bestaat uit gedreven mensen die hun vliegende best doen om op zo verantwoorde manier iets te doen dat misschien wel intrinsiek spanningen móet opleveren, namelijk om een groeiende wereld van meer energie te voorzien.

gezien, in kwaliteit en kwantiteit, in juist deze ontmoetingen met zowel de *special publics* als het *general public*, zoals ze in het communiceertijargon heten. Maar je moet ook constateren dat de eisen die deze groepen aan bedrijven stellen steeds verder verhoogd worden. Het heeft er alle schijn van dat hoe transparanter een bedrijf zich opstelt, hoe meer er van verwacht en verlangd wordt. De dilemma's uit 1997 bestaan dus nog steeds."

Wat zou Shell duidelijk moeten maken?

"Iedereen vindt het vanzelfsprekend dat als je tank leeg raakt, je zonder probleem bij elk tankstation benzine vindt, dat het licht brandt zodra je het knopje omdraait, dat er altijd gas is voor je kachel, al vriest het buiten 20 graden. Nou, dat is niet vanzelfsprekend, dat vereist een ongelooflijk grote planning, organisatie en kapitaalinvestering: de benzine die je vandaag tankt, komt uit velden waarvoor misschien al tien, soms twintig jaar terug de eerste investeringen zijn gedaan. Energie is een bedrijfstak zonder 'simpele' antwoorden."

Wat is echt duurzaam?

"Mensen in nu nog arme landen naar een hoger ontwikkelingsniveau brengen. Daarvoor moet in een groot deel van de wereld

"VOORLOPIG ZAL HET OVERGROTE DEEL VAN DE ENERGIE UIT DE AARDE GEHAALD MOETEN WORDEN. DAT KUN JE EEN VERVELENDE GEDACHTE VINDEN, MAAR MET DAT SPANNINGSVELD ZULLEN WE ECHT TOT VER IN DEZE 21STE EEUW MOETEN LEVEN."

"Shell is al zeker dertig jaar bezig om het accent te verschuiven van een oliemaatschappij naar een aardgasmaatschappij. Waarschijnlijk binnen nu en één of twee jaar zal Shell, gemeten in energiewaarde, meer aardgas dan aardolie produceren.

Aardgas is de schoonste fossiele bron voor het opwekken van elektriciteit, met per opgewekte megawattuur elektriciteit 50% minder CO₂ emissie dan bij de modernste kolengestookte elektriciteitscentrales. Er is ook ontzettend veel aardgas; inbegrepen onconventioneel aardgas - niet onconventioneel qua samenstelling maar wel qua winningstechniek - heeft de wereld, naar het idee van Shell, nog wel voor 100 tot 200 jaar aardgas in voorraad.

Tien jaar geleden gold onconventioneel gas als een technisch en economisch onmogelijke winningstechniek, nu is er een ware stormloop ontstaan op concessiegebieden, met name in Noord-Amerika. Natuurlijk, klassieke energiegroen-

stoffen raken op, ooit eens, maar de termijn waarop ligt verder in de toekomst dan nu wordt aangenoemen. Onveranderd blijft dat we alternatieven moeten ontwikkelen. Het publieke debat over hoe dat het beste kan gebeuren, hoeft zich echter niet te laten leiden door de gedachte dat het eind van olie en gas zeer nabij is."

Shell lanceerde twee jaar geleden scenario's tot 2050 met 'drie harde waarheden': meer mensen, meer welvaart, veel meer energiegebruik, meer CO₂. Waarom zijn die niet tot het publieke debat doorgedrongen?

"Tja, waarom denkt op dit moment bijna iedereen, in elk geval in Europa, dat de wereldeconomie nog steeds op haar rug ligt, terwijl de wereldhandel in werkelijkheid alweer terug is op de oude omvang en de containers letterlijk niet meer aan te slepen zijn van en naar de wereldhavens, ook Rotterdam? Zou het komen doordat hier veel publicitaire en

iedereen gebruikt die energie, het is de motor van onze welvaart en als de wereldwelvaart moet groeien, zal die motor wat harder moeten draaien. Voorlopig zal het overgrote deel van die energie uit de aarde gehaald moeten worden. Dat kun je een vervelende gedachte vinden, maar met dat spanningsveld zullen we echt tot ver in deze 21ste eeuw moeten leven."

De voormalige topman Cor Herkströter constateerde in 1997 dat Shell niet in staat was de vertaalslag te maken naar een breed publiek. Dat kwam door 'een bedrijfscultuur met een technische basis, met de noodzaak om problemen te identificeren, te isoleren en op te lossen, maar deze houding voldoet niet bij sociale en politieke dilemma's'. Hoe kijkt u daar tegen aan?

"Als bedrijf communiceren en debatteren we de hele dag door met de samenleving. Ik heb door de jaren heen een enorme groei

nog steeds meer en beter voedsel naar markten worden gebracht; alle landen moeten behoorlijk landsbestuur krijgen, dus uitbanning van de vloek van corruptie en machtswellust; er moet een betere gezondheidszorg aan burgers worden geboden, meer vrijheid en meer mogelijkheid om zelf keuzes te maken. En in rijke landen kunnen mensen zich best wat matigen in hun consumptiedrift; een weekend-retourtje Johannesburg kopen naar een partijtje *free fight* dat je ook thuis in breedbeeld kunt zien, kan het nog decadenter?

Ik vind toekomstoptimisme ook een bijdrage aan duurzaamheid. Van Franklin D. Roosevelt is de constatering: "The only thing we have to fear is fear itself." Hij zei het in zijn inauguratiespeech in begin 1933, in een crisistijd waarbij vergeleken die van onze dagen carnaval in het paradijs is. Hou toch eens op overal angst voor te hebben, zou ik zeggen, geef je kinderen of kleinkinderen eens wat meer aandacht en zie hun kansen." ■